СТАТИСТИКА, ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657:334.012.64

Труфен А.О.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Постановка проблеми. *В сучасній економіці України розвивається напрям дослідження ефективності функціонування податкової системи як індикатора внутрішніх фіскальних дисбалансів. Формування нових господарських структур на основі різних форм власності, реформування системи обліку* відповідно до міжнародних стандартів зумовлюють необхідність ведення *бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу. Принципи обліку єдині для всіх підприємств, але на малих* підприємствах менша кількість і обсяг господарських операцій, тому повинен бути максимально спрощений облік до певної межі, яка забезпечує виконання його завдань. Діяльність суб'єктів малого бізнесу зорієнтована, зокрема, на задоволення місцевих потреб у товарах та послугах - соціальних потреб населення. Тож очевидно, що підприємницька ініціатива в системі малого та середнього бізнесу здатна суттєво прискорити структурні перетворення в національному господарстві, стимулювати цивілізовану конкуренцію, додаткові надходження до бюджету. При цьому відкриваються нові робочі місця, створюються умови для підвищення соціально-економічного становища населення, отримання адекватної зарплатні, та, відповідно, - становлення середнього класу - основи стабільності демократичної держави. Увага концентрується здебільшого на спрощену систему оподаткування суб'єктів малого бізнесу в контексті узгодження інтересів платників податків та держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем функціонування малого підприємництва, а зокрема, організації бухгалтерського обліку суб'єктами підприємницької діяльності (СПД), присвячено чимало праць науковців, серед яких Є. Свідерський, Д. Свідерський, Р. Хом'як, О.Кузьмін, М.Чумаченко, П.Буряк, Л.Сук, М.Матвіїв та багато інших [1; 2]. Незважаючи на численні дослідження функціонування підприємств малого бізнесу, недостатньо дослідженими і висвітленими є питання щодо організації спрощеного бухгалтерського обліку. Усе це свідчить про актуальність теми, що і зумовило вибір напряму дослідження в теоретичному і практичному аспектах.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо організації бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва пов'язаних з вимогами управління підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними завданнями бухгалтерського обліку є: фіксування первинних даних про господарську діяльність; систематизація, обробка, зберігання первинних документів; забезпечення необхідною інформацією для управління, контролю і аналізу діяльності підприємства. В малому бізнесі значний обсяг інформації отримує керівник безпосередньо під час здійснення підприємницької діяльності. Тому з метою спрощення бухгалтерського обліку не потрібно захоплюватися збиранням і відображенням зайвої інформації. Великий вплив на ведення бухгалтерського обліку на малих підприємствах має податкове законодавство, яке часто встановлює методику і процедури його здійснення. Несприятливе регуляторне середовище, сформоване в результаті недосконалої законодавчої бази щодо державної підтримки малого підприємництва та неоднозначного становлення до підприємців з боку місцевих органів влади, не сприяє економічному зростанню України підприємництва загалом.

Питання організації бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва (СМП) вирішує власник або уповноважений орган відповідно до чинного законодавства та установчих документів. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку, дотримання законодавства при виконанні господарських операцій несе власник або уповноважений орган, який здійснює керівництво малим підприємством. Суб'єктам підприємницької діяльності відповідно до чинного законодавства надано дозвіл на ведення спрощеного обліку доходів і витрат [3].

Перш за все розглянемо тотожність понять «бухгалтерський облік за спрощеним планом рахунків» та «спрощений бухгалтерський облік». Якщо проаналізувати перелік синтетичних рахунків Спрощеного плану рахунків, та укрупнений перелік Повного плану рахунків – принципових відмінностей між ними немає [4; 5]. При використанні Повного плану рахунків відображають на різних субрахунках, при застосуванні Спрощеного плану рахунків показують на одному рахунку. Усі події та господарські операції в ньому фіксуються за менш складною схемою та є повноцінним бухгалтерським обліком. Обов'язковою умовою для використання Спрощеного плану рахунків – можливість складати скорочену за показниками та формами фінансову звітність відповідно до П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [6]. Спрощений план рахунків надає можливість уникнути надмірної деталізації та нагромадження в обліку несуттєвої інформації. Таким чином, СМП, що використовують Спрощений план рахунків, можуть обрати просту або спрощену форму бухгалтерського обліку.

Проста форма обліку передбачає використання Журналу обліку господарських операцій, при спрощеній формі обліку інформація узагальнюється в регістрах бухгалтерського обліку: відомість 1-м, відомість 2-м, відомість 3-м, відомість 4-м, відомість 5-м, оборотно-сальдова відомість [7].

Коли йдеться про спрощений облік, то основна відмінність в тому, що облік ведеться без застосування будь-якого плану рахунків і без методу подвійного запису, але все ж таки, такий облік є бухгалтерським. Спрощений бухгалтерський облік ведуть за допомогою системи регістрів, в яких *порядок і спосіб реєстрації та узагальнення інформації ведеться без застосування подвійного запису [8]. Записи в ці регістри вносять на підставі первинних документів, господарські операції систематизують в Журналах обліку господарських операцій: журнал 1-мс обліку активів*, журнал 2-мс обліку капіталу і зобов'язань, журнал 3-мс обліку доходів, журнал 1-мс обліку витрат. В разі значного обсягу господарських операцій, додатково застосовують такі відомості обліку господарських операцій: відомість 1.1-мс обліку необоротних активів, відомість 1.2-мс обліку нарахування амортизації, відомість 2.1-мс обліку розрахунків з постачальниками, іншими кредиторами та бюджетом, відомість 2.2-мс обліку розрахунків з працівниками, відомість 4.1-мс обліку витрат на ремонт та поліпшення основних засобів.

Розглянувши методику та особливості спрощеного бухгалтерського обліку, відмітимо його основні моменти. Основною ідеєю даного обліку – це тісний зв'язок з податковим обліком, де доходи та витрати групуються, на ті, що враховують в податковому обліку. Тобто така методика не передбачає врахування низки показників, що не впливають на фінансовий результат, зокрема:

- необоротні активи обліковують тільки за первісною вартістю, без урахування зменшення корисності та переоцінки до справедливої вартості;
- забезпечення наступних витрат і платежів не створюють, а відповідні витрати визнають у періоді їх фактичного понесення;
- резерв сумнівних боргів не формують, а поточну дебіторську заборгованість включають до підсумку балансу за її фактичною сумою.

Що стосується витрат та доходів, то вони визнаються з урахуванням вимог Податкового кодексу України (ПКУ) [9]. Суми, які не є витратами і доходами, обліковуються окремо й відносять на фінансовий результат після оподаткування.

Особливу увагу слід приділити питанню спрощеного обліку, яке пов'язане з амортизацією необоротних активів. Згідно п. 14.1.9 ПКУ, балансова вартість – це сума залишкової вартості таких основних засобів, яка визначається як різниця між первісною вартістю з урахуванням переоцінки й сумою накопиченої амортизації. Тому, амортизація в цьому випадку буде нараховуватися за податковими правилами. По-перше, йдеться про доход «з метою оподаткування», тому і повинен розраховуватися за податковими правилами. По-друге, підприємства – платники єдиного податку зобов'язані вести облік з урахуванням особливостей методики спрощеного бухгалтерського обліку, а вона не передбачає можливості проведення переоцінки вартості основних засобів. По-третє, норми ПКУ в цьому випадку є більш спеціальними в порівнянні з нормами П(С)БО 7.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, на підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

- бухгалтерський облік за Повним планом рахунків можуть вести підприємства незалежно від розміру оподаткування;
- бухгалтерський облік за Скороченим планом рахунків – прерогатива суб'єктів малого підприємництва;
- спрощений (без плану рахунків та методу подвійного запису) облік мають право вести підприємства, для котрих спрощений облік дозволяє отримати результати, на основі яких формують податкову та фінансову звітність.

Із урахуванням практики застосування діючого законодавства спрощеної системи оподаткування та аналізу законодавства ЄС щодо основних засад вдосконалення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, необхідно переглянути критерії, які дають право суб'єктам малого бізнесу перебувати на спрощеній системі оподаткування.

Література

1. Свідерський Є.І. Облік діяльності суб'єктів малого підприємництва : навчальний посібник / Є.І. Свідерський, Д.Є. Свідерський. – К. : КНЕУ, 2008. - 472 с.
2. Сук Л.К. Облік на підприємствах малого бізнесу : навчальний посібник / Л.К. Сук, П.Л. Сук, О.В. Данілочкіна. - К. : Каравела, 2012. – 352 с.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.
4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій. Затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.
5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій суб'єктів малого підприємництва. Затверджений наказом Міністерства фінансів України від 19.04.2001р. № 186 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» (з наступними змінами і доповненнями): Наказ Мінфіну України від 24.01.2011р. № 25. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – www.minfin.gov.ua.
7. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами. Затверджений наказом Міністерства фінансів України від 25.06.2003р. № 422 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.
8. Методичні рекомендації із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами. Затверджений наказом Міністерства фінансів України від 15.06.2011р. № 720 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI (з наступними змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – http://zakon.rada.gov.ua.

УДК 338.2

Грубяк С.В.,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств і корпорацій
Тернопільський національний економічний університет

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ І ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЗОРОЗПОДІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Методичний підхід до проведення аналізу ефективності діяльності газотранспортних та газозабезпечуючих підприємств, суперечливість громадської думки стосовно ефективності функціонування вітчизняної газотранспортної системи в цілому і газотранспортних та газорозподільних компаній як суб'єктів ринкової економіки зумовлює необхідність у поглибленому аналізі їх діяльності з метою виявлення основних причин, що гальмують розвиток та знижують ефективність роботи газотранспортної мережі, котра обслуговує і забезпечує потреби юридичних та фізичних осіб у продукції і послугах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблеми газотранспортної системи України та напрями вдосконалення управління нею висвітлені в публікаціях Л. Анастасьєвої, С. Влада, В. Голубовського [6], В. Гораль, О. Гудими, М. Данилюка, Б. Данилишина, І. Діяка, А. Єременка, С. Кліменка, В. Коненка [8], С. Мацоли [9], С. Пиріжкової, Л. Стефанишина [12] та інших. Значно менше досліджень і публікацій присвячено питанням аналізу та оцінки ефективності функціонування газорозподільних підприємств в Україні, що зумовило необхідність проведення цього дослідження.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є розробка методики аналізу та оцінки ефективності функціонування газорозподільних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи газорозподільні підприємства (ГРП) як основний об'єкт аналізу щодо пошуку шляхів підвищення ефективності управління процесами транспортування, розподілу та споживання газу, слід чітко визначити їх роль і функції у постачанні газових ресурсів, включаючи їх збереження та раціональне використання на всіх етапах транспортування споживачам.